

B.A. 4th Semester (Honours) Examination, 2021

SANSKRIT

Paper – AHSNS404/GE-4

(Dharmaśāstra & Upaniṣad)

Course ID – 40914

Time – 2 hours

Full marks – 40

The figures in the margin indicate full marks

- 1. कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः ।** **10×1=10**
যে কোনো একটির উত্তর লেখো ।
- a) मनुस्मृतिमनुसृत्य व्यसनानि निरूपयत ।
मनुसंहिता अवलम्बने व्यसनैर स्वरूप आलोचना करो । 10
- b) मनुस्मृतिमनुसृत्य दुर्गः कतिविधः? दुर्गेषु श्रेष्ठः कः ? मनुस्मृतिमनुसृत्य दुर्गम् अधिकृत्य निबन्धः लेखनीयः । 1+1+8=10
मनुसंहिताय प्रतिपादित दुर्गैर प्रकारभेदगुलि कि कि ? दुर्गैर मध्ये श्रेष्ठ के ? मनुसंहिता अवलम्बने दुर्ग
बिषये निबन्ध लेख ।
- c) ईशोपनिषदम् अवलम्ब्य आत्मतत्त्व-लाभस्य मार्गो निरूपणीयः । 10
ईशोपनिषद् अवलम्बने आत्मतत्त्व लाभैर उपाय निरूपण करो ।
- 2. यथाभिलषितं द्वयोः श्लोकयोः सप्रसङ्गव्याख्या संस्कृतभाषया देवनागरीलिपिमाश्रित्य कार्या ।** **5×2=10**
যে কোনো দুটি শ্লোকের সংস্কৃত ভাষায় ও দেবনাগরী লিপিতে সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো ।
- a. बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः ।
महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति ॥
- b. यदि न प्रणयेद्राजा दण्डं दण्ड्येष्वतन्द्रितः ।
शूले मत्स्यानिवापक्ष्यन् दुर्बलान् बलवतराः ॥
- c. एवंवृत्तस्य नृपतेः शिलोञ्छेनापि जीवतः ।
विस्तीर्यते यशो लोके तैलबिन्दुरिवाम्भसि ॥
- d. एकमेव दहत्यग्निंरं दुरुपसर्पिणम् ।
कुलं दहति राजाग्निः सपशुद्रव्यसञ्चयम् ॥

3. यथाभिलषितं द्वयोः श्लोकयोः सप्रसङ्गव्याख्या कार्या ।

5×2=10

ये कोनो दूइटी श्लोकैर सप्रसङ्ग व्याख्या करो ।

- यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति ।
सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥
- विद्यांचाविद्याञ्च यस्तद् वेदोभयं सह ।
अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृतमश्नुते ॥
- तदेजति तन्नैजति तदूरे तद्वन्तिके ।
तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य बाह्यतः ॥
- कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ।
एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे ॥

4. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं पञ्चानाम् उत्तराणि लिखत ।

2×5=10

निम्नलिखित प्रश्नशुलिर मध्ये ये कोनो पाँचटि प्रश्नेर उत्तर दाओ ।

- सर्वतेजोमयो हि सः- कः कथं सर्वतेजोमयः?
सर्वतेजोमयो हि सः - के केन सर्वतेजोमयः?
- त्रैविद्येभ्यस्त्रयीं विद्यात् दण्डनीतिञ्च शाश्वतीम् - मनुस्मृतिमनुसृत्य रेखाङ्कितपदस्य अर्थनिरूपणं क्रियताम् ।
त्रैविद्येभ्यस्त्रयीं विद्यात् दण्डनीतिञ्च शाश्वतीम् - मनुसंहिता अबलम्बने रेखाङ्कित पदेर अर्थ निरूपण करो ।
- जाङ्गलं शस्यसम्पन्नम् आर्यप्रायम् अनाविलम् - मनुस्मृतिमनुसृत्य रेखाङ्कितपदद्वयस्य अर्थनिरूपणं क्रियताम् ।
जाङ्गलं शस्यसम्पन्नम् आर्यप्रायम् अनाविलम् - मनुसंहिता अबलम्बने रेखाङ्कित पद दूटिर अर्थ निरूपण करो ।
- मनुसंहितायाम् उल्लिखितानां चतुर्णाम् उपायानां नामानि लिख्यन्ताम् ।
मनुसंहिताय उल्लिखित चारटि उपायेर नाम लेखो ।
- मा गृधः कस्यस्विद् धनम् - इत्यस्य कः तात्पर्यार्थः?
मा गृधः कस्यस्विद् धनम् - उक्तिटिर तात्पर्य निरूपण करो ।
- ईशोपनिषद् इति नामकरणं किमर्थम्?
ईशोपनिषद् - एरूप नामकरणेर कारण कि ?
- सम्भूति असम्भूति चेति पदद्वयस्य कः अर्थः?
सम्भूति ओ असम्भूति पददूटिर अर्थ कि ?